

Narativ djetinjstva u autobiografiji Luke Modrića

Džakmić, Vehmir

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:336587>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Vehmir Džakmić

NARATIV DJETINJSTVA U AUTOBIOGRAFIJI LUKE MODRIĆA

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

NARATIV DJETINJSTVA U AUTOBIOGRAFIJI LUKE MODRIĆA

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Boris Beck

Student: Vehmir Džakmić

Zagreb

srpanj, 2020.

Izjava o autorstvu rada i poštivanju etičkih pravila u akademskom radu

Izjavljujem da sam diplomski rad Narativ djetinjstva u autobiografiji Luke Modrića, koji sam predao na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Borisu Becku, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS-bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Vehmir Džakmić

Zagreb, srpanj 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. AUTOR I OBJEKT BIOGRAFIJE – MODRIĆ I MATTEONI.....	3
3. AUTOBIOGRAFIJA KAO ŽANR.....	5
3.1. Teorijsko određenje autobiografije.....	5
3.2. Diskurs djetinjstva	7
3.3. Naratologija i narativno novinarstvo	10
4. MODRIĆEVA PRIČA	16
4.1. Tema i žanr	16
4.2. Autor, pripovjedač i lik.....	17
4.3. Fokalizacija.....	19
4.4. Naracija	20
4.4.1. Fabula, siže i anelapsa	20
4.4.2. Paratekst	21
4.4.3. Tretiranje vremena	22
4.4.4. Učestalost u naraciji.....	24
4.5. Likovi.....	27
4.5.1. Dijalog i monolog	28
4.5.2. Modrićevo „ja“.....	29
5. ZAKLJUČAK	32
6. LITERATURA.....	34
7. SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI.....	36

POPIS ILUSTRACIJA

Slike

Slika 1. Modrić s nogometnom loptom 1986. godine (64).....	8
Slika 2. Luka Modrić na parkiralištu hotela Kolovare u godinama izbjeglištva (64) i Luka Modrić na utakmici protiv Argentine 2018. (Izvor: Igor Kralj/PIXSELL)	10
Slika 3. S bakom Jelom u rodnom Kwartiriću (64).....	12
Slika 4. Pehar za najboljeg igrača na međunarodnom turniru u Italiji 1997. godine (64).....	17
Slika 5. U lovu s djedom Lukom (64)	24

1. UVOD

Tema ovog diplomskog rada je naracija u autobiografiji hrvatskog nogometaša Luke Modrića. Objavljena je 2019. godine i nosi naziv *Moja igra*. S obzirom na to da se radi o naraciji, analiza će biti kvalitativna i u njoj ću istražiti koliko je djetinjstvo utjecalo na njegov život i karijeru nogometaša te kako se iz sadašnje perspektive prisjeća događaja koji su ga oblikovali kao osobu. U samoj analizi naracije važna je uzročno-posljedična veza između napisanog i onoga što je autor želio reći ili prikazati o svom životu, točnije u vlastitom djetinjstvu.

Narativno novinarstvo, a napose analiza narativa, smatram da u autobiografijama nije dovoljno istražena tema te me to motiviralo da saznam neke detalje i poveznice s ostalim književnim žanrovima. Autobiografija je književni žanr i bavi se cjelokupnim životom ili jednim dijelom nečijeg života, a sportske autobiografije u pravilu daju veliki prostor životu iz mladih dana budućih sportaša. Tako ću uz pomoć analize te kroz primjere s ostalim nogometašima, kao što su Zlatan Ibrahimović i Edin Džeko, koji su također u velikoj mjeri govorili o svom djetinjstvu, pokušati odgonetnuti sličnosti i razlike u narativnom dijelu životnih priče tri poznata nogometaša s ovih prostora.

Kroz analizu autobiografije poseban ću dio posvetiti djetinjstvu te odnosu Luke spram svojih bližnjih i uvjetima u kojim je živio kao dječak. Nadalje, Luka Modrić kroz djelo naglašava svoje odnose s određenim članovima obitelji te ljubav koju im iskazuje, a kroz poglavlja u dijelu „Modrićeva priča“ istražiti ću temu i žanr autobiografije *Moja igra* te odnos u pozicija autora, pripovjedača i lika u djelu. U spomenutom dijelu istražiti ću i kroz koje se elemente Modrić obraća svojim čitateljima te koje elemente naracije u tom procesu koristi. Osim toga, Modrić nije pisao dnevnik događaja koji bi mu pomogao u pisanju vlastite autobiografije već je događaje koji su našli svoje mjesto u knjizi pričao Robertu Matteoniju. Zajedno su iz sadašnjeg vremena pisali o nečemu što se dogodilo prije tridesetak godina. Nadalje, dijaloga s ostalim likovima, koji se pojavljuju u autobiografiji, nema puno, a istražiti ću kada i kako ih je nastojao uklopiti u svoje autobiografsko djelo. Također, igra riječi koje se pojavljuje u naslovima poglavlja pokazat će važnost značenja za autora te kako će ono utjecati na zapažanja čitalačke publike.

Ovim radom želja mi je dodatno istražiti autobiografiju kao žanr, naročito sportsku autobiografiju, ali i narativno novinarstvo koje je nije pretjerano zastupljeno u hrvatskom medijskom i književnom prostoru.

2. AUTOR I OBJEKT BIOGRAFIJE – MODRIĆ I MATTEONI

Luka Modrić rođen je 8. rujna 1985 godine u Zadru, gdje je živio sa svojom obitelji do odlaska u Zagreb i, kako i sam kaže, nove stranice u životu. Modrić je u svojoj profesionalnoj karijeri igrao za Dinamo, iz kojeg je odlazio na posudbe u Inter iz Zaprešića te bosanskohercegovački Zrinjski. Nakon toga, uslijedio je transfer u Tottenham 2008. godine, a potom i u Real Madrid 2012. godine. Jedan je od najboljih hrvatskih nogometaša svih vremena, a za mnoge i najbolji. Tomu mogu posvjedočiti postignuća koja je u svojoj karijeri ostvario, kako s klubovima za koje je igrao, tako i s reprezentacijom. Po individualnim nagradama može se reći da je najbolji hrvatski nogometaš svih vremena.

S pojedinačnim nagradama Luka je započeo već u svojoj 18. godini kada je, 2003. godine, dobio nagradu za najboljeg igrača bosanskohercegovačke lige, a u to je vrijeme igrao za mostarski Zrinjski. Dres mostarskog kluba nosio je na posudbi. Osim toga, kako navodi u knjizi, posebno ga je dojmio jedan trofej: „Najdraže mi je ipak bilo priznanje „Filip Šunjić – Pipa“, koje dodjeljuju navijači Zrinjskog Ultrasi onom igraču kojeg smatraju najboljim u sezoni. Važno mi je zbog još jednog detalja – bio je to moj prvi individualni trofej u seniorskom nogometu“ (Matteoni, 2019: 73)¹.

Od tada pa sve do trofeja u Rusiji, kojim je proglašen najboljim igračem Svjetskog nogometnog prvenstva, Luka je nagomilao i nekolicinu momčadskih trofeja, kojih je osvojio ukupno 19. Osvojio je četiri Lige prvaka, tri naslova klupskog svjetskog prvaka, tri Uefina superkupa, jedan naslov španjolskog prvaka, jedan Kup kralja i dva španjolska Superkupa s Realom, te tri naslova prvaka i dva Kupa sa zagrebačkim Dinamom. Pojedinačni, a posebno momčadski trofeji svrstavaju ga među najbolje, ne samo hrvatske, već i svjetske nogometaše.

Što se tiče hrvatske reprezentacije, Luka je stalni reprezentativac od 2006. godine, a prvo veliko natjecanje za njega je bilo Svjetsko prvenstvo u Njemačkoj. Od tada, pa sve preko velikog srebra u Rusiji do danas, Luka je ubilježio 127 nastupa za reprezentaciju u kojima je postigao 16 golova. Koliko je Luka cijenjen u svijetu nogometa najbolje govore predgovori trenera Sir Alexa Fergusona i Zvonimira Bobana, kojeg Luka u knjizi opisuje kao „uzor s brojem 10“, koji je oduvijek htio biti.

Modrićeva priča u autobiografiji *Moja igra* ispričana je s njegove strane, ali uz pomoć novinara i njegovog velikog prijatelja Roberta Matteonija. „Sportsko novinarstvo je posebna

¹ Nadalje u radu zbog ekonomičnosti navodi iz knjige Roberta Matteonija *Moja igra* biti će prikazani samo s brojem stranica

vrsta novinarstva koja sportske događaje i s njima povezane teme najavljuje, izravno prenosi, komentira te ih analizira nakon što završe, a neizostavni dio tog procesa su: sportski događaji, njihovi sudionici i rezultati; mediji i sportski novinari te recipijenti“ (Vasilj, 2014: 23). Kao jedna od grana novinarstva koja ima svoju publiku, sportsko se novinarstvo prometnulo u sferu novinarstva koju prati određena publika, kako u Hrvatskoj, tako i šire. Radi se o čitateljima, slušateljima ili gledateljima koje je teško zadovoljiti jer je to publika koja većinom zna zašto prati sport te poznaje osnovnu materiju.

Novinar Sportskih novosti je bio i Robert Matteoni. On je „kolumnist, autor, urednik i jedan od najistaknutijih sportskih novinara u Hrvatskoj. Aktivno je igrao nogomet u NK Istri, a nakon toga obavljao više dužnosti u sportskim institucijama“ (311). Kao takav, apsolutno je mjerodavan za pisanje autobiografije o reprezentativcu Hrvatske i igraču Real Madrida, Luki Modriću. Poznaje nogomet, okolnosti koje su bitne za savladavanje najvećih prepreka u karijeri te shvaća uspjehe i neuspjehe Luke Modrića te ih pretvara u tekst u obliku autobiografije.

Robert Matteoni „pisao je za najveće hrvatske novine i časopise poput *Večernjeg lista*, *Vjesnika* i *Sportskih novosti*, gdje je od 2011. godine član Uredničkog kolegija“ (311). Osim toga, radio je i kao reporter i komentator te je pratio nogometnu reprezentaciju. Izvještavao je s brojih velikih natjecanja kao što su svjetska i europska nogometna prvenstva te je tako upoznat s poviješću Hrvatske nogometne reprezentacije. Za svoj dosadašnji rad nagrađen je i brojim nagradama. „Od 2017. godine je član žirija novinara u izboru FIFA THE BEST. Godine 2009. primio je HZNS-ovo Priznanje za kolumnista godine, a godine 2012. posebno priznanje Saveza sportova grada Pule za doprinos razvoju sporta“ (311).

U jednom dijelu autobiografije, koja je pisana u prvom licu, zahvalio mu se i sam Luka Modrić u dvije rečenice: „Naposljetku hvala Robertu Matteoniju, koji mi je pomogao prenijeti na papir sve ono što sam smatrao važnim, a pogotovo emocije. One su suština svake priče“ (310). Kako tvrdi Branko Čečen (2005) „novinar koji se bavi narativnim formama povremeno ima tu slobodu da objektivno predstavi subjektivni doživljaj realnosti jednog ili više referentnih učesnika.“ Zbog toga smatram da je to pokazatelj dobrog odnosa između autora i spisatelja koji je ključan za uspjeh i točnost autobiografskog žanra.

3. AUTOBIOGRAFIJA KAO ŽANR

3.1. Teorijsko određenje autobiografije

Autobiografija kao žanr seže daleko u prošlost te opisuje život osobe koja je u pravilu i sama pisala svoju tiskanu rekapitulaciju života nastalu na temelju dnevnika vođenih kroz život. Za razliku od takvih slučajeva, autobiografiju *Moja igra* napisao je sportski novinar i Modrićev, kako i sam kaže, dobar prijatelj Robert Matteoni i to na temelju sjećanja autora, pripovjedača i lika Luke Modrića. Upravo ta veza je pokazatelj da autobiografija Luke Modrića graniči i s pojmom narativnog novinarstva koji se definira kao rad novinara koji isražuje određeni život u određenom životnom razdoblju.

Autobiografija kao jedan od književnih žanrova česta je u kontekstu poznatih svjetskih osoba. To je jedan od najboljih načina za predstavljanje javnosti iz nekog drugog kuta i objašnjenje određenih postupaka u karijeri, bila ona sportska, znanstvena ili u društvenoj ulozi. Prema tvrdnjama Branka Čečena (2005) „narativna novinska priča ima formu i sve odlike kratke književne priče ili priče, a ako je novinar prikupio dovoljno materijala za knjigu, onda romana.“ Autobiografija je prikaz „vizure osobe koja govori *ja* u tekstu, predočavajući zgode iz osobnog života za koje postoje eksplicitne ili implicitne indikacije da predstavljaju ekvivalente događajima iz života autora“ (Kos Lajtman, 2011: 10). S obzirom na to da se autobiografija kao žanr mijenjala kroz različita razdoblja, mijenjao se i kontekst promatranja osoba na koje se odnosila. „Krene li se od samog žanrovskog naziva *autobiografija*, uviđa se da on sam krije svoju temeljnu definiciju: *netko sam piše o svojem životu*“ (Kos Lajtman, 2011: 22). Pisanjem o vlastitom životu autor daje opis onog što je prošao kroz život, a u Modrićevom slučaju, i nogometnu karijeru, odnosno početke nogometne karijere u djetinjstvu.

Autobiografija Luke Modrića prikazuje karijeru jednog od najboljih nogometaša Hrvatske i svijeta, a napisana je od strane sportskog novinara Roberta Matteonija. Upravo zbog povezanosti sporta i novinarstva, te njihovog međusobnog prijateljstva, ova knjiga, *Moja igra*, dobiva na velikoj važnosti u kontekstu života hrvatskog nogometaša. Kao takvo, novinarstvo može utjecati na javno mnijenje i oblikovati mišljenja ljudi o određenoj osobi. Autobiografija kao književni žanr može također utjecati na percepciju mase o životu određene osobe. Zbog toga je i važno ono što će se pronaći u određenoj autobiografiji, a to objašnjava i Boris Beck (2013: 165) u svojoj knjizi o Josipu Horvatu: „Ovaj autor je jamačno neke crte uvećao, neke smanjio, a neke posve previdio: ovisno o tome koliko je za neke teme imao znanja i afiniteta.“ Tako se kroz autobiografiju Luke Modrića isticao i Robert Matteoni. U ovoj knjizi dominiraju

opisi djetinjstva, nikad viđene fotografije iz Modrićeve karijere, ali i iz obiteljskog života te iz ratnog razdoblja. Slika je to kroz koju se Luka Modrić želio prikazati. Finci (2011: 708) tvrdi da se kroz autobiografiju „osoba u mnogo čemu može iskazati, na mnoge načine može sebe reprezentirati, ali u autobiografiji to radi s jasnom namjerom jer je u njoj ona sama sebi predmet i cilj.“

U sportskom izvještavanju jedan od najvećih grijeha je pisanje o nečemu neprovjerenom, a to je dosta česta pojava kod novinara danas. Ono što se često događa u sportskom novinarstvu jest i zadiranje u privatni život sportaša, koje bi još i bilo prihvatljivo da je sportaš ili sportašica odobrio da se u javnosti govori ili piše o njegovoj obitelji ili prijateljima. Upravo to odobravanje se dogodilo u slučaju autobiografije Luke Modrića. Prema dogovoru njega i Matteonija napisana je autobiografija *Moja igra*. „Autobiografski tekstovi, naime, u našim se prostorima rijetko drže *pravom* književnošću. Spočitava im se odviše razotkrivena osobnost, pad u svagdašnjicu, pretjerana subjektivnost ili pak memoarska vezanost uz povijesni kontekst, stilska nedotjeranost“ (Kos Lajtman, 2011: 23, cit. prema Zlatar, 1998: 6).

Slično kao i Luka Modrić, brojne svjetske nogometne zvijezde su o svojim karijerama ili napravile film ili napisale autobiografiju s presjekom svoje karijere i najvažnijim događajima u istoj. Tako su željele pokazati svojim pratiteljima, kojih imaju na milijune, svoju intimnost. Kada govorim o intimnosti mislim na želju da se prikažu kao jednima od nas jer se u mnogim slučajevima prikazuju kao konzumenti luksuza do kojih je nemoguće doprijeti. Tri igrača koja su s ovih prostora, a koja su legende po rezultatima u svojim domovinama te junaci nacija su Luka Modrić, Zlatan Ibrahimović i Edin Džeko. Svako od njih je u očima navijača vlastite reprezentacije veliki junak i osoba na koju djeca i mladi gledaju kao svoje uzore. U ovome radu ću usporediti sličnosti i razlike njihovog djetinjstva s Modrićevim te tako otkriti povezanost prikazivanja sebe kao djeteta u očima autora pojedine autobiografije ili dokumentarca.

Kako je slučaj i kod autobiografije Luke Modrića, a to je jedno od glavnih mjerila za ovaj tip književnog žanra, najvažniji je odnos između pripovjedača, lika i autora. Svi su oni jedna osoba, a u *Mojoj igri* to je baš Luka Modrić. Prema Hrvatskoj općoj enciklopediji, autobiografija se „temelji na činjenicama ili dojmovima, a ima administrativnu, publicističku, umjetničku ili znanstvenu svrhu. Autori su uglavnom istaknute javne osobe. Glavni su problemi u pisanju autobiografije zaborav i više ili manje svjesno prilagođivanje slike o sebi prema vlastitim željama ili očekivanjima drugih.“

Tvrđnja objašnjava kako je Luka Modrić taj pripovjedač u prvom licu koji je ujedno i protagonist i glavni lik u svojoj autobiografiji *Moja igra*, a ističe i element mogućeg zaborava koji se događa prilikom pisanja autobiografije, pogotovo kada autor ne vodi dnevnik pisanja o svojem životu. Kroz svoj identitet, Modrića upoznajemo ga kao dječaka koji prolazi kroz svoje djetinjstvo, a kroz njegovo pripovijedanje saznajemo u kakvom je vremenu živio.

3.2. Diskurs djetinjstva

„Vlastito djetinjstvo kao motivsko polazište temeljno je polazište autobiografskog diskursa dječje književnosti“ (Kos Lajtman, 2011: 51). Upravo zbog toga, Luka Modrić je u svojoj autobiografiji krenuo od najranijih dana svog života, a ne od početaka svoje karijere, i tako prepoznao ono što ga je kasnije oblikovalo u životu i čemu može biti zahvalan kroz svoju nogometnu karijeru. To je, prije svega, bitno jer „djetinjstvo je jedno od najvažnijih životnih razdoblja, ono koje nas trajno odrađuje“ (Kos Lajtman, 2011: 51).

Kada promatramo diskurs, pažnju preusmjeravamo na ono što stoji u pozadini priče. Zbog toga ga se objašnjava kao „način interpretiranja, procjenjivanja i prikazivanja tog netekstovnog supstrata“ (Grdešić, 2015: 19, cit. prema Culler, 1984: 132). Modrić je kroz cijelu karijeru, ali i u autobiografiji, veliku važnost posvećivao obitelji. I to ne samo mami i tati, već i djedu po kojem je i dobio ime te baki Jeli, ali i ostalim rođacima. Osjećaje koji ga obuzimaju kada priča o obitelji pokušao je objasniti u jednoj od svojih rečenica u autobiografiji, a Kos Lajtman (2011: 52) tvrdi da je djetinjstvo razdoblje kojemu se često u mislima vraćamo tijekom kasnijeg života. Tako je bilo i u autobiografiji Luke Modrića. „Privrženost obitelji i osjećaj sigurnosti u njenom okruženju. Do danas se to nije promijenilo“ (22).

„Sve ono u što se razvijamo u kasnijim godinama – osobine koje posjedujemo, interesi koje očitujemo, uopće, čitav naš tjelesni, psihomotorni, kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj – inicirano je i u velikoj mjeri predodređeno već razdobljem djetinjstva“ (Kos Lajtman, 2011: 51). Tako je bilo i u početku autobiografije Luke Modrića. U prvih pedesetak stranica autor se bavi razdobljem u kojem je učio prve korake.

U tom razdoblju djed Luke Modrića je imao veliki utjecaj na njegovo ponašanje i odgoj iako su jako malo vremena proveli zajedno. Bio je njegov uzor, a kako kaže, i roditelji su ga odgajali po uzoru na djeda. „Ne sumnjam da očev pristup životu ima svoj temelj u duhu u kojem ga je odgajao moj djed. Bez obzira na to što sam bio dijete i što smo kratko vrijeme proveli zajedno, djed Luka imao je velik utjecaj na mene“ (31). Modrić je posvetio jednu

rečenicu i načinu na koji bi njegov djed reagirao danas na njegov život i uspjehe u nogometu, a to uvelike pokazuje kakvog je karaktera bio odnos između njih dvojice, ali i što ga je smetalo kod hrvatskog nogometaša. U svojoj autobiografiji naveo je da bi nakon samog čestitanja na uspjesima, njegov djed rekao da uzme škare te dodao: „Luka, jako sam ponosan na tebe, ali moraš se ošišati da izgledaš pristojno“ (32). Modrić je nekoliko puta u medijskim istupima isticao važnost djeda u njegovim počecima, a danas mu i posvećuje uspjehe koje postiže, gotovo na godišnjoj razini, u svojoj nogometnoj karijeri.

Sportske autobiografije imaju veliki utjecaj na društvo s obzirom na to da ih veliki broj ljudi u svijetu prati i s istima se poistovjećuje. Samim time, sadržaj autobiografije treba biti napisan za široke publike. U mnogim autobiografijama, pa tako i onoj Luke Modrića, pojavljuju se fotografije koje su obilježile određeni period života. Kod Luke Modrića je djetinjstvo uveliko odredilo budućnost, a sami talent i način života pokušao je prikazati osobnim fotografijama koje je smjestio na kraju svakog važnog razdoblja svoga života pa tako i djetinjstva.

Na kraju dijela autobiografije o djetinjstvu nalazi se 14 različitih fotografija Luke Modrića kojima se postiže određena emocija kod čitatelja s obzirom na to da je prikazan u izrazito siromašnom ruhu i kroz težak život koji je tada prolazio. Fotografski zapisi važni su u autobiografijama jer čitateljima daju predodžbu o nečijem životu iz prošlosti.

Slika 1. Modrić s nogometnom loptom 1986. godine (64)

Postoje elementi fotografije koji su važni za shvaćanje i kako bi znali „što je pisac htio reći“. Tako je na prethodnoj fotografiji Modrić prvi put 1986. godine prikazan uz svoju glavnu igračku, loptu, a sličnu rečenicu je imao i u tekstualnom dijelu *Moje igre*.

„Ono što me možda razlikovalo od drugih, kako su mi pričali roditelji, bila je velika strast za jednom igračkom. Onom okruglom! Kupovali su mi oni autiće, dobivao sam razne druge igračke za rođendane, ali ni jedna nije dulje zaokupila moju pozornost. Samo lopta!“ (26)

Plan fotografije može prikazati objekt na različite načine, a prethodna fotografija je uslikana u srednjem planu. „U srednjem su planu snimljena osoba i okoliš u kojem se ona nalazi prepoznatljivi, dani su „pregledno“ zbog toga taj planu omogućuje prikazivanje odnosa čovjek-priroda u jednom kadru“ (Peterlić, 1977: 74). Taj plan je važan i zbog stvarne slike objekta, u ovome slučaju Luke Modrića u kućnom okruženju. „Budući da se taj plan čini najmanjim stupnjem preobrazbe izvanjskog svijeta u usporedbi s našim viđenjem, pa je stoga to i osnovni sastojak objektivnog kadra, budući da se u njemu prikazuje neki osnovni vidljivi sadržaji života, života čovjeka kao dijela prirode i društva...“ (Peterlić, 1977: 74).

Zanimljiva je fotografija Luke Modrića iz hotela Kolovare, gdje je nakon škole igrao nogomet u godinama izbjeglištva. Naime, isti potez koji izvodi na prikazanoj fotografiji, napravio je i u utakmici grupne faze na Svjetskom prvenstvu u Rusiji 2018. godine uoči postizanja pogotka. Također, fotografija koja označava jedan period Modrićevog djetinjstva je prikazana kroz srednji plan. „Takvim se srednjim planom život uistinu spektakularizira, pa se može bez dvoumljenja tvrditi da film takvom uporabom srednjeg plana spektakularizira svakodnevicu, odnosno da se spektakularnost i u neizmijenjenoj zbilji može ostvariti upravo takvim planom“ (Peterlić, 1977: 75).

Slika 2. Luka Modrić na parkiralištu hotela Kolovare u godinama izbjeglištva (64) i Luka Modrić na utakmici protiv Argentine 2018. (Izvor: Igor Kralj/PIXSELL)

Da bi, zbog istinitosti tvrdnji navedenih u tekstu, a koje se kroz prethodnu fotografiju mogu dokazati, vidjeli vjerne elemente Modrićevog života, ovakav sastav autobiografije s fotografijama kod čitatelja može dovesti osjećaj spektakularnosti. Djetinjstvo je u Modrićevom i Džekinom slučaju, što će se vidjeti u nastavku rada, bilo iz samog centra ratnih zbivanja dok je Zlatan Ibrahimović, prema svom pripovijedanju u autobiografiji, imao druge tipove egzistencijalnih problema koji su se izražavali kroz problematično ponašanje i teško stanje u obitelji.

3.3. Naratologija i narativno novinarstvo

„Novinarstvo je složena djelatnost stvaranja, oblikovanja i posredovanja svih vrsta informacija radi bolje međusobne orijentacije ljudi u svim bitnim odnosima: prema prirodi, drugim ljudima i samome sebi” (Sapunar: 1994:16). Autobiografija o Luki Modriću je priča o cijelom njegovom životu, o njegovim uspjesima i padovima, njegovim prijateljima i obitelji te načinu na koji je on vidio svoj dosadašnji život. Kako kaže Branko Čečen (2005) „jednostavnije rečeno, narativno novinarstvo predstavlja stvarnost predstavljenu u formi literarne priče.“ Kako je i sam Modrić rekao, „emocije su suština svake priče“, a upravo one obogaćuju svaku autobiografiju. „Pripovjedni tekst ne mari za dobru i lošu književnost: on je poput života,

internacionalan, transhistoričan i transkulturan“ (Barthes, 1992: 47, cit. prema Grdešić, 2015: 11). Šire objašnjenje pripovijedanja nudi naratologija koja je ujedno i znanost o pripovijedanju, a samim time usko je povezana s autobiografijom Luke Modrića. „Pripovijedajući vlastite živote drugima i samima sebi, pokušavamo ih razumjeti, ali ih u isto vrijeme pripovijedanjem oblikujemo i osmišljavamo“ (Grdešić, 2015: 12).

Veliki je broj teorija koje oblikuju definiciju pripovijedanja. Tako američki teoretičar Seymour Chatman (1978: 19, cit. prema Grdešić, 2015: 18) tvrdi da „svaki pripovjedni tekst ima dva dijela: priču, sadržaj ili lanac događaja (radnje i zbivanja), plus ono što možemo nazvati egzistentima (likovi, dijelovi ambijenta); diskurz tj. izraz, način na koji se prenosi sadržaj.“ Takvu strukturu ima i autobiografija Luke Modrića. Naime, cijela autobiografija je strukturirana tako da se prati život jednog dječaka i nogometaša. Počinje s njegovim djetinjstvom u kojem objašnjava svoju strast prema nogometu te povezanost svih članova obitelji s nogometom, ali i vlastite strahove te zabavne trenutke. Zatim je došao period života u kojem se počinje ozbiljnije baviti nogometom i upisuje svoje prve profesionalne minute. Nadalje, opisuje svoje uspjehe s Dinamom, euforiju s prvim minutama u reprezentaciji, svoju prve trenutke u braku, preseljenje u Madrid i velike uspjehe s Real Madridom. Posebna poglavlja u autobiografiji zauzimaju nedaće oko suđenja Zdravku Mamiću te, ono što je i za Modrića najveći uspjeh u karijeri, nastup na Svjetskom prvenstvu u Rusiji. Branko Čečen (2005) detaljnije objašnjava sličnosti novinarstva i narativnog novinarstva tako što ključnih pet pitanja koja se koriste u novinarstvu pretvara u narativnu formu, pa tako „*Tko?* postaje lik u priči, *Što?* postaje radnja, *Gdje?* postaje scenografija, *Kada?* postaje kronologija, a *Zašto/kako?* postaje proces.“

Lanac događaja koji Chatman opisuje kao prvi dio u svojoj interpretaciji pripovjednog teksta čini glavnu strukturu autobiografije *Moja igra*. Egzistenti su ipak manje zastupljeni u ovoj knjizi, ali ih ne nedostaje. Ističe se opisivanje Modrićevog straha od zmija na samom početku autobiografije te njegova avantura s rođakinjom Mirjanom. Nadalje, pojavljuju se i opisi bake koja je zabavljala cijelu obitelj svojim postupcima kada je dobila svog prvog unuka, Luku Modrića. „...gdje si je dala oduška popivši koju čašicu u čast svog prvog unuka. Bilo je rano i nakon početne euforije postalo joj je mučno i pozlilo joj. Od kada sam čuo tu priču, puno smo se puta svi dobro nasmijali bakinoj proslavi i mamurluku“ (23-24).

Slika 3. S bakom Jelom u rodnom Kvartiriću (64)

Autobiografija kojoj je preslika Modrićeva *Moja igra* je knjiga Zlatana Ibrahimovića. Preslika je vidljiva samo po odnosu autora, lika i pripovjedač koji su u oba slučaja isti. Luka Modrić i Zlatan Ibrahimović ispričali su svoju priču iz prvog lica jednine, ali je nisu oni napisali već Robert Matteoni i David Lagercrantz, a slavni nogometaši su postali glavni likovi svojih priča.

Luka Modrić je nebrojeno puta isticao kako voli i cijeni svoju obitelj u kojoj je uvijek vladao sklad, a kao jedan od svojih najtežih trenutak je izdvojio odlazak od obitelji iz Zadra u Zagreb.

„Moj tata Stipe čovjek je čvrstih i jasnih stavova. Mama Radojka, koju svi zovu Rada, snažna je žena. Gledajući iz današnjeg kuta, mislim da su ti omjeri čvrstine i emotivnosti kod majke i oca zaslužni za njihov skladan život, a onda i sklad cijele obitelji“ (23).

Za razliku od sklada u Modrićevoj obitelji, Zlatan je imao turbulentno razdoblje u djetinjstvu kada su u pitanju odnosi u obitelji. Taj dio se pokazao kao izrazito bitan u njegovoj autobiografiji jer o tome pripovijeda vrlo emotivno i s mislima da ga je to osnažilo kao osobu koja je danas.

„Nisam bio napunio ni dvije godine kada su se roditelji rastavili, i toga se ne sjećam. Razvod je bio rješenje, ako sam dobro razumio, brak nije najbolje funkcionisao. Bilo je puno svađe i prepiranja, navodno su roditelji ušli u brak da bi otac dobio švedske papire. Mama je na sudu uspjela dobiti djecu, tako da smo svi bili uz nju. Bilo kako bilo, ali mi je otac puno nedostajao. Sanela i ja smo srećali oca svaki drugi vikend“ (Lagercrantz, 2012: 37).

Sličnost koja povezuje navedene priče je rat koji je nogometaše zatekao u najboljim godinama svoga djetinjstva i uvelike ga oblikovao. Ibrahimović je taj dio djetinjstva proveo u Švedskoj i tako ostao izoliran od užasavajućih prizora koje su Edin Džeko, o čemu će se pisati kasnije u radu, i Luka Modrić morali proživljavati. Ipak, Ibrahimoviću je bilo najgore gledati oca kojeg su pogađale vijesti iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

„Rat ga je jako pogodio. Rat je bio nešto vrlo čudno. Nikad o tome nisam više saznao. Čuvao sam se toga. Mnogi su se jako mijenjali zbog rata. Nikad nisam razumio zašto su se mama i sestre oblačile u crno. Bilo je tako iznenada, kao neki modni trend, ali zapravo mamina mama je poginula od bombe u Hrvatskoj i svi su je žalili, svi osim mene. Ja sam bio taj kog nije bilo briga je li neko Srbin, Hrvat, Bosanac ili bilo ko. Ali najteže je bilo ocu“ (Lagercrantz, 2012: 41).

Djetinjstvo kao takvo razdoblje razlikuje se od svakog sljedećeg. Ima neke elemente koji se ne pojavljuju u nastavku života. „Obiteljske situacije, razgovori, poslovi, odnosi s roditeljima i braćom, igre, posjeti, stjecanje poznanstava i prijateljstava, školske zgrade i nezgode, učenje, ispiti, zaljubljivanje i prve veze – sve su to univerzalne motivske jezgre oko kojih autobiografski i pseudoautobiografski pripovjedači pletu priču (ili priče) o prošlim događajima“ (Kos Lajtman, 2011: 100-101). Ibrahimović i Modrić dijelove svojih poglavlja ističu i kada je u pitanju školsko obrazovanje. Obojica to ne predstavljaju kao izrazito uspješan period u životu, ali shvaćaju da im je škola donijela nova znanje, praktična i životna.

„Iskreno, u školi nisam briljirao. Recimo da sam bio neki prosjek. Najviše sam volio povijest i tjelesni odgoj i tu sam ima odlične ocjene. Učenja sam se ozbiljnije prihvaćao pred roditeljske sastanke i zadovoljavao se trojkama“ (35).

Kao što se može vidjeti iz prethodnog citata, Modrić je veliki dio prostora u svojoj autobiografiji dao upravo djetinjstvu te bližnjima kojima je zahvalan za svaki uspjeh koji je postigao u svojoj karijeri. Sam Modrić je time svjetskoj javnosti želio ukazati na to koliko

cijeni svoju obitelji u kontekstu toga što su mu omogućili sve što je želio u teškim uvjetima. Na tome im je i dan danas zahvalan.

Po svojoj strukturi narativno se novinarstvu u mnogočemu razlikuje od novinarstva u cjelini. U knjizi *Moja igra*, koja je po svojoj formi autobiografija, pojavljuju se elementi koji ukazuju na narativno novinarstvo te koji publici omogućuju širi uvid u ispričanu priču. Branko Čečen (2005) naveo je četiri važna elementa koji ukazuju da se radi o narativnom novinarstvu. Prema Marku Krameru, direktoru Nieman Fellowship programa narativnog novinarstva (Harvard University), ima sljedeće osobine (Čečen, 2005):

- Koristi „glas“ pripovjedača. Subjektivno predstavljanje činjeničnih detalja povezuje čitatelja s piscem putem utisaka i emocija.
- Koristi vremenski kontekst. Osim što tekuće događaje predstavlja u njihovom jasnom vremenskom toku, pisac ih smješta i u povijest, ili bar u (ne samo vremenski) odnos s važnim i relevantnim suvremenim događajima.
- Služi se simbolikom. Skriveno značenje smješteno u realne događaje otkriva literarne aluzije, metafore i simbole, koji proizvode snažnije i upečatljivije mentalne slike.
- Dočarava destinaciju. Dovodi čitaoca na mjesto zbivanja i „nastoji da stvori višeznačno putovanje za čitaoca: „tema, svrha, razlog, i destinacija moraju biti vrijedni čitaočevog napora“ (iz programa studija narativnog novinarstva Nieman Fellowshipa)

Navedeni elementi su pronašli svoje mjesto i u autobiografiji *Moja igra*. U prvom segmentu imamo Luku Modrića koji kroz svoje doživljaje prepričava događaje iz svog života, od djetinjstva do suvremenog bavljenja nogometom. Posebno je izražen način na koji govori o djetinjstvu kao izrazito važnom elementu u njegovom odrastanju.

Vremenski kontekst prikazuje događaje u redosljedu po kojem su se zbivali. Tako ulazimo u priču s Lukom Modrićem kao pripovjedačem koji objašnjava osjećaje dok je na svjetskom postolju sa srebrnom medaljom, a početak saznavanja o njegovom životu nastupa u drugom poglavlju kroz opis stare kuće i lokacije na kojoj je živio sa svojom obitelji. „Kvartirić. Mala kamena kuća na cesti, posljednja prema krševitim padinama planine Velebit“ (21).

„Ožive sjećanja, razbuktaju se emocije“ (31), opisivao je tako svoj povratak u staru kuću. Često se, kako kaže u autobiografiji, tako osjeća, a upravo je to najbolji prikaz metafore i simbolike koje predstavljaju treći element narativnog novinarstva.

Nadalje, lokacije koje se spominju u autobiografiji Luke Modrića su raznolike i time pokazuju njegov životni i sportski put. U početku kroz Zaton Obrovački i Zadar prikazuje svoje djetinjstvo, a kasnije kroz Zagreb, London i Madrid svoje odrastanje i sazrijevanje, a na kraju i uspjeh.

"Novinarstvo je struka u kojoj se prikupljaju, pišu, uređuju i objavljuju informacije, kako za novine tako i za druge tiskovine, radio i televiziju" (Malović 2005: 11). Uz sve prikazane elemente narativnog novinarstva, moraju se poštovati i temeljni elementi novinarske struke. Pet je temeljnih načela novinarstva koji se moraju poštivati i prije narativnih elemenata, a Stjepan Malović (2005: 18) ističe da su to:

- Istinitost – svaka informacija mora biti istinita, ako nije istinita, nije vijest. Budući da se novinarstvo temelji na informiranju javnosti o činjenicama koje su se dogodile, bez istinitog izvještavanja nema novinarstva (Malović, 2005: 19-42).
- Poštenje – od novinara se očekuje da bude objektivan što znači da se ne smije zalagati ni za jedno stajalište, već pokušati događaj prikazati na što vjerodostojniji način
- Točnost – važna karakteristika vijesti u kojoj svaka navedena pojedina činjenica treba biti točna
- Uravnoteženost – postiže se predloženjem svih strana događaja o kojem se piše te provjerom informacija iz više od jednog izvora
- Nepristranost – možemo ju uočiti u situaciji u kojoj novinar pri izvještavanju ne pokazuje naklonost ka niti jednoj od strana upletenih u vijest o kojoj obavještava.

Narativno novinarstvo, kao takvo, skup je detalja koje je skupljao novinar kroz vrijeme. S obzirom da je u ovoj autobiografiji Luka Modrić glavni lik i autor te pripovjedač morao se, zajedno sa svojim spisateljem i kolegom Robertom Matteonijem, držati postulata koji su prethodno nabrojani. U tome su uspjeli te vjerno prikazali kredibilitet novinarske i književne forme te prateći etičke elemente koji su morali bi zadovoljeni u Modrićevoj autobiografiji *Moja igra*. Točnost i istinitost podataka možemo dokazati uspjesima Luke Modrića, poštenje možemo izvesti i teške životne priče jednog od najboljih hrvatskih nogometaša, uravnoteženost prikazivanjem različitih događaja, pozitivnih i negativnih, a nepristranost priznanjima za loše postupke koji se pojavljuju kroz dijelo.

4. MODRIĆEVA PRIČA

4.1. Tema i žanr

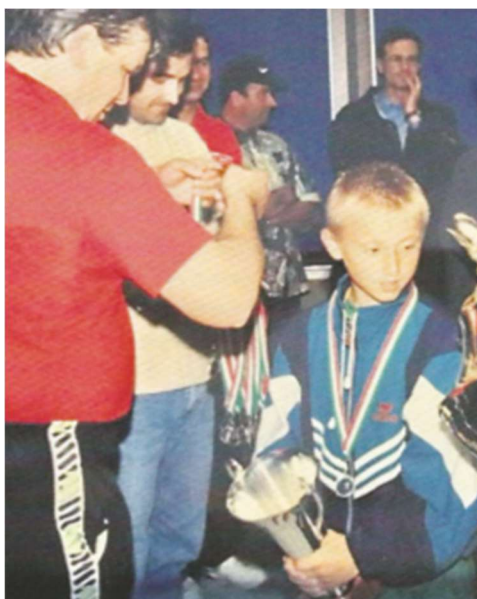
Tema ove knjige je život Luke Modrića koji promatramo kroz njegovu nogometnu karijeru. Kada kažemo život, to znači da sama priča počinje od njegovog rođenja do sadašnjosti. Sama autobiografija *Moja igra* broji preko 300 stranica o Modrićevm životu. U autobiografiji se proučavao i njegovo djetinjstvo koje je bilo, u najmanju ruku, raznoliko te mu tako pomoglo da očvrstne kao osoba i nogometaš.

„Sva su ta događanja bila katastrofalna i tragična. No, zajedno s majkom, otac nas je odgajao da poštujemo i volimo. Da budemo normalni ljudi koji razlikuju dobro od lošeg. Na tome sam im beskrajno zahvalan, jer time su jako utjecali na moj svjetonazor“ (31).

Knjiga se sastoji od deset poglavlja, a prva četiri se bave Modrićevim djetinjstvom. Posebne dijelove u knjizi izdvojio je svome, kako kaže, uzoru, djedu Luki i nazvao ga „Dida Luka“. Veliku ulogu u njegovom životu odigrali su i događaji u Hajduku u mlađim danima pa je to poglavlje nazvao „Hajdučko razočaranje“, a poseban dio zauzima i razdoblje nakon završetka rata u kojima su Luka Modrić i njegova obitelj morali pronaći mjesto za život. Upravo je rat velika poveznica između Modrića i Džeke te topos koji naglašavaju u svojim pričama o vlastitim životima. Prema Hrvatskoj općoj enciklopediji, topos je „pojam koji se izvorno veže uz retoriku. U okviru naučavanja o pronalaženju argumenata i dokaza (inventio) topos se definira kao sredstvo dokazivanja, ali i kao „nalazište“ argumenata za određeni govor.“

Sva poglavlja o djetinjstvu stvaraju priču iz koje je Modrić izašao onakvim kakvim ga danas poznajemo. Zato se u djelu velika važnost daje detaljima koji se najviše ogledaju u opisima i pažljivo biranim riječima o sebi i vlastitom djetinjstvu.

Kroz cijelo djetinjstvo pojavljuju se detalji koji su svaki na svoj način pomogli Modriću da postane ono što je danas. Autobiografija *Moja igra* poseban naglasak daje osobama koje su utjecale na Luku Modrića, prije svega se tu misli na njegovog oca i cijelu obitelj, a onda i na prvog trenera koji mu je ostao u najboljem sjećanju, a to je Domagoj Bašić. „U ovom slučaju bila je riječ o čovjeku kojeg sam volio kao trenera i doživljavao kao autoritet. U delikatnim godinama puberteta takvi su gubici teški dijelom i zbog toga što si odmah svjestan praznine koja nastaje“ (49).

Slika 4. Pehar za najboljeg igrača na međunarodnom turniru u Italiji 1997. godine (64)

Domagoj Bašić bio je za Modrića, kao što je i sam rekao, autoritet od kojeg je imao poštovanje i koji je puno značio za njegove prve nogometne korake. Ostao je čvrsto na zemlji tada, baš kao i danas, a i naučio je dosta o nogometnim vještinama zahvaljujući nesretno poginulom treneru Domagoju Bašiću.

Kroz cijelo djetinjstvo Luka Modrić se oslanjao na nekoliko ljudi iz svog života i time je kroz knjigu želio pokazati koliko mu znače, bilo na osobnoj ili profesionalnoj razini. Upravo zbog takvog načina kroz knjigu odaje dojam privržene osobe koja u svakom trenutku duguje i vraća zahvalnost svojim bližnjima.

4.2. Autor, pripovjedač i lik

Pripovjedač ima izrazito važnu ulogu u svim književnim žanrovima, a pogotovo kada se radi o autobiografijama u kojima je nerijetko i glavni lik. Kako piše u Hrvatskoj općoj enciklopediji, „teorija, koja se za autobiografiju posebno zanima od sredine 20. st. i koja je nejedinstvena u određivanju njezina statusa, od autobiografije zahtijeva jedinstvo pripovjedača i predmeta te vjerodostojnost i provjerljivost, čime se pokušava odvojiti od njoj srodnih oblika (biografije i memoara).“ Osim ovog primjera, Genette (1980: 212, cit. prema Grdešić, 2015: 85) ga imenuje „glasom“, onim koji u tekstu „govori“. Za razliku od njih, Hühn i drugi (2009: 351, cit. prema Grdešić, 2015: 85) su dali malo opširniju definiciju. Pripovjedača definiraju kao „unutartekstualnu govornu poziciju iz koje potječe trenutni pripovjedni diskurz i iz koje se referira na entitete, radnje i događaje o kojima je u tom diskurzu riječ.“

Upravo posljednja definicija najbolje opisuje situacije u kojima se nalazi Luka Modrić kao osoba i kao pripovjedač iz prvog lica. Na taj način dobivamo povećanu razinu subjektivnosti u autobiografiji. Luka Modrić kroz ovu priču, pa i u prvom dijelu – djetinjstvu, prolazi kroz mnoge entitete, kao što su Zadar ili Zagreb.

„Moje djetinjstvo podno Velebita bilo je istovremeno lijepo i bezbrižno, ali i poučno. Brzo sam se naučio kako biti neovisan, snalaziti se izvan doma. Nije bilo tada ni mobitela, ni računala, tableta ili interneta“ (29).

„U Zagrebu sam se smjestio u iznajmljenom stanu na Ravnicama. Bio je blizu stadiona, trebalo je tek desetak minuta hoda“ (65).

Opisivao je radnje iz djetinjstva kao što je igranje s rođakinjom Mirjanom.

„Jednom smo prilikom tako Mirjana i ja išli s djedom Lukom posjeći neke grane za kozliće. Vozio nas je u svome malom crvenom kombiju, Zastavi 430, koji mi je bio zanimljiv jer je izgledao kao produžena verzija tatinog bijelog fiće, Zastave 850“ (24-25).

Bilo je i izrazito razočaravajućih događaja u Modrićevom životu tijekom djetinjstva, a to se prije svega odnosi na pokušaj odlaska u Hajduk.

„Bilo je i onih kao ja, još nedovoljno fizički razvijenih koji su bili zapostavljeni, a naposljetku su ipak uspjeli.

- Vaš sin nije zadovoljio kriterije, žao nam je. Još je premali – ponovili su na Poljudu i mome ocu“ (52-53).

Važno je i istaknuti da se na primjeru autobiografije *Moja igra* spisatelj razlikuje od pripovjedača. Već je spomenuto kako su Robert Matteoni i Luka Modrić dobri prijatelji, a sam Modrić mu se u dvije rečenice zahvalio na sudjelovanju u njegovoj autobiografiji. Unatoč tome, vjerno je prikazan privatni i sportski život Luke Modrića koji je ovom autobiografijom želio prenijeti na papir svoju karijeru kako bi dugoročno ostala upamćena. U jednom je intervjuu rekao kako do 2019. godine nije mogao ni pomisliti na pisanje autobiografije jer nije imao nijedan veliki uspjeh s reprezentacijom. Kada je osvojio srebrnu medalju na Svjetskom prvenstvu za to je došao trenutak. „Autobiografski iskaz, a osobito onaj u užem smislu, uvijek podrazumjeva jaku poziciju ega, svjesno ili nesvjesno ispoljavanje neke vrste kolekcionarskog odnosa prema vlastitoj prošlosti, a onda, posredno, i prema životu uopće“ (Kos Lajtman, 2011: 88).

U kontekstu pripovjedača, *Moja igra* je autobiografija u užem smislu jer, kako kaže Kos Lajtman (2011: 88): „autori koji posežu za autobiografskim diskursom u užem smislu u pisanju su mnogo više motivirani osobnim razlozima oživljavanja vlastite prošlosti te njezinog dugoročnog „arhiviranja“ u tekstualnu formu što uključuje čitav niz psihološko-socioloških fenomena prezentacije sebe i slike o sebi.“ Na početku trećeg poglavlja Modrić jako emotivno govori o jednom od svojih najvažnijih psihološko-socijalnih elemenata iz djetinjstva, a to su njegove prve kopačke. Uz to ističe u kakvim su uvjetim živjeli on i njegova obitelj u doba izbjeglištva. „I danas pamtim prve kopačke koje mi je otac kupio. Bile su marke Lotto, kričavo zelene, za mene najljepše na svijetu. Roditelji su se svega odricali da bi nama omogućili što god nam je bilo potrebno. Otac je bio uvjeren da mogu postati odličan nogometaš“ (41).

Kao što na ovome primjeru možemo vidjeti, pozicija ega o kojem se govorilo u prijašnjem odlomku i u Modrićevoj autobiografiji je zastupljena. Naime, on, kao i njegova obitelj, smatra da može biti, ne dobar, već odličan nogometaš. Epitete koje koristi dok govori o sebi u djetinjstvu dovoljno pokazuje njegov stupanj samouvjerenosti, kao i njegove obitelji, koja mu je pružala sve što mu je bilo potrebno.

4.3. Fokalizacija

Luka Modrić kao pripovjedač ove autobiografije utječe na široku masu, a samim time i način na koji on priča o sebi stvara zanimljivim. Već je navedeno kako je izrazito važno shvatiti da je pripovjedač u prvom licu, no uzima li Luka Modrić u *Mojoj igri* u obzir perspektive čitatelja i široke mase? „Fokalizacija je termin koji je skovao Gérard Genette kako bi zamijenio, prema njegovom mišljenju, neadekvatne postojeće termine „perspektiva“ i „točka gledišta“ (Grdešić, 2015: 127). Grdešić (1992: 96, cit. prema Grdešić 2015: 128) dodaje kako je Genette uveo „termin fokalizacija kako bi razjasnio „tešku zbrku“ koja vlada između onoga što se naziva „načinom“ i onog što se naziva „glasom“, odnosno između pitanja „koji je to lik čije gledište usmjerava pripovjednu perspektivu?“ i pitanja „tko je pripovjedač?“

Genette (1992: 98-99, cit. prema Grdešić, 2015: 129-130) navodi tri vrste fokalizacije:

- nulta fokalizacija
- unutrašnja fokalizacija
 - fiksna – perspektiva je dosljedno vezana uz jedan lik čije se gledište nikada ne napušta
 - promjenjiva – izmjenjuje se perspektiva nekoliko likova

- mnogostruka – isti događaj se opisuje više puta iz nekoliko različitih perspektiva
- vanjska fokalizacija

U ovoj podjeli, autobiografija *Moja igra* zauzima nultu fokalizaciju u kojoj pripovjedač zna više od lika. Luka Modrić, govoreći o svom djetinjstvu iz perspektive sadašnjosti, zna puno više nego što je znao Luka Modrić koji je živio u izbjeglištvu u Zadru. Sada puno zrelije sagledava događaje kroz koje je prolazio u životu i tako u autobiografiji zauzima poziciju pripovjedača koji zna puno više od samog lika Luke Modrića.

4.4. Naracija

4.4.1. Fabula, siže i anelapsa

Autobiografije podrazumijevaju događaje koji su se dogodili u jednom trenutku u prošlosti te na taj način oblikuju sadašnjost određenog lika. U ovom slučaju, Luka Modrić pripovijeda o događajima koji se odvijaju kroz njegov život te tako dočarava i objašnjava svoju sadašnjost čitateljima. Prema Maši Grdešić (2015: 35) postoje dvije vrste anelapse, a to su eksterna i interna: „Eksterna anelapsa pruža informacije o događaju koji je započeo i završio prije početka pripovjednog teksta. Nasuprot tome, interna anelapsa opisuje događaj koji se odvijao nakon početka pripovjednog teksta, ali iz nekog razloga dosad nije ispričovijedan.“

Moja igra spada u skupinu eksterne anelapse. Svi događaji o kojima pripovjedač govori započeli su i završili u prošlosti, od djetinjstva, početka profesionalnog bavljenja nogometom do vrhunca karijere u Rusiji. Iako se događaji odvijaju u prošlosti, Luka Modrić ih pripovijeda iz sadašnjosti i tako dovodi do anelapse.

„Još se jednog detalja iz tih godina nogometnog odrastanja sjećam s posebnim zadovoljstvom. To je inače vrijeme kada se u medijima puno pisalo, a među mladim igračima pričalo, o jednom drugom ofenzivnom veznom igraču. Niki Kranjčaru. Sina legende Dinama Zlatka Cice Kranjčara tretiralo se kao izuzetnog talenta koji će ubrzo pokucati na vrata prve momčadi zagrebačkih Modrih“ (49).

Iz prethodnog primjera može se vidjeti kako dolazi do ispreplitanja događaja iz ove autobiografije kojima se želi prikazati niz detalja iz Modrićevog života. Djetinjstvo Luke Modrića poredano je kronološki, događaji idu jedan za drugim. Prvo rođenje, pa rat, zatim slijede prvi nogometni koraci i nastupi u nogometnom klubu Zadar, a onda i odlazak u metropolu. Dakle, radnje se odvijaju jedna za drugom kako se to uistinu i dogodilo u prošlosti.

Međutim, ispriповijedana je iz sadašnjosti te se tako uz pomoć anelapse kombinirano isprepliću sadašnjost i prošlost.

4.4.2. Paratekst

Velika važnost u svakom književnom djelu pripada i stvarima kao što su naslovi podnaslovi, predgovor i ostali elementi „ne-čistog teksta“, a pogotovo kada se radi o autobiografiji prema kojoj je sam autor ujedno i pripovjedač svoje priče. Na taj se način može vidjeti njegov način razmišljanja iz perspektive sadašnjosti koji govori kroz naslove, a ne samo „čisti tekst“. „Paratekst omogućuje tekstu da postane knjiga i da se tako ponudi svojim čitateljima i, općenitije, publici“ (Genette, 1997: 1, cit. prema Grdešić, 2015: 111).

Za usporedbu, Zlatan Ibrahimović je svoju životnu priču pokušao ispričati kroz autobiografiju *Moja priča – Ja sam Zlatan Ibrahimović*. Već iz samih korica te autobiografije može se vidjeti sličnost s *Mojom igrom*. Naime, ono što je za Luku Modrića bio Robert Matteoni, to je za Ibrahimovića bio David Lagercrantz koji je u njegovoj autobiografiji potpisan kao autor, a kada uđemo unutar korica vidimo da je priča o životu Zlatana Ibrahimovića napisana u prvom licu jednine, odnosno, Ibrahimović je lik, pripovjedač i autor, baš kao i Modrić.

„Genette paratekst dijeli u dvije skupine: *epitekst* koji se odnosi na elemente izvan samog djela (intervjui s autorom, kritike djela, autorova privatna pisma, intervjui itd.) i *peritekst* koji uključuje elemente prisutne u samom djelu (ili tiskanoj knjizi) poput naslova djela, naslova poglavlja, imena autora, predgovora, posvete, epigrafa i bilješki (fusnota)“ (Grdešić, 2015: 111). Epitekst u autobiografiji nije bogat, ne postoji intervju s autorom jer je sam autor prepričavao sve elemente kolegi novinaru koji je onda to složio u ovo autobiografsko djelo. Dnevnik koji je vodio Luka Modrić ne postoji, već se priča temelji na sjećanjima iz sadašnjosti nogometaša.

S druge strane, peritekst postoji u obliku predgovora, naslova i naslova poglavlja. Za predgovor su bili zaduženi Zvonimir Boban, kapetan brončane generacije iz 1998. godine i Sir Alex Ferguson, jedan od najboljih svjetskih nogometnih trenera. Naslov djela je *Moja igra* i tako sam za sebe govori iz kuta djeteta koji svoju karijeru gleda kroz prizmu igre u kojoj savladava različite prepreke. Zvonimir Boban je kroz predgovor pokušao objasniti kako vidi Modrićev stil igre i tako pokazao koliko ga cijeni kao nogometnog umjetnika.

„Lakoća i produhovljena geometrija, sklad, dinamika i mir njegovog igračkog izraza imaju previše boja da bi ga se portretiralo u jednom kratkom predgovoru. Bez obzira na to kako precizan i dobro napisan on bio“ (9).

Za razliku od njega, Sir Alex Ferguson je govorio o tome kako je on gledao na Luku Modrića kao igrača koji je u jednom dijelu svoje karijere nastupao u istoj ligi u kojoj je Ferguson bio trener.

„Nakon što sam ga vidio u igri protiv nas, više ga nisam smatrao preslabim za Premier ligu. Naime, njegova je vještina nešto neosporno, a upravo je ona bila Lukin najočitiji talent. Vrlo se brzo razvio i 2011. postao mi je metom, no Spursi nisu željeli pristati na transfer jer smo prethodno od njih bili uzeli Carricka i Dimitra Berbatova“ (7).

Prva tri poglavlja autobiografije govore isključivo o Modrićevom djetinjstvu, dok četvrto poglavlje počinje s njegovim ulaskom u „ozbiljniji“ nogomet. Unatoč tome, može se zaključiti koliku je važnost, kao autor, dao svom djetinjstvu za koje je nebrojeno puta naglasio kao ga je oblikovalo kao osobu. Naslovima u drugom poglavlju „Dida Luka“, „Odlazak u izbjeglištvo“ i „Školsko zvono“ jasno je dao naznačiti koje su glavne prekretnice bile u njegovom životu do odlaska u školu, a to su smrt djeda Luke, početak rata i polazak u prvi razred osnovne škole. Treće poglavlje više se obazire na njegovu nogometnu karijeru s obzirom na to da su tri od četiri naslova („Moj najdraži trener“, „Hajdučka razočaranja“ i „Povratak lopti“) interpretativna tj. već iz naslova se može zaključiti o čemu se radi.

Paratekst koji se koristi jasno pokazuje dijelove djetinjstva koje je autor želio istaknuti kao ključne i na taj način privući čitatelja na konzumiranje i narednog poglavlja. Samim time, i napetost je određenim dijelovima djetinjstva kroz ovu knjigu doživjela vrhunac.

4.4.3. Tretiranje vremena

Vrijeme u autobiografijama je većinom određeno u smislu trajanja radnje. Kako tvrdi Grdešić (2015: 90): „Jedna od najvažnijih odrednica pripovjedača pripovijedanja vremenska je udaljenost tog čina od događaja u priči.“ Autobiografije su koncipirane da mogu pratiti cijeli nečiji život, od početka, odnosno rođenja, do sadašnjosti. Takav je slučaj i u autobiografiji Luke Modrića, koja je napisana kronološki, ali tek nakon njegovog uvodnog sjećanja s postolja u Rusiji 2018. godine. Tek narednim poglavljem nastaje prava kronologija događaja koja

započinje njegovim rođenjem 1985. godine i djetinjstvom, a završava s najvećim uspjehom na Svjetskom prvenstvu u Rusiji 2018. godine.

Postoje i tipovi pripovijedanja kada govorimo od odnosu između pripovijedanja i priče. Genette (1980: 217-223, cit. prema Grdešić, 2015: 90-93) i Rimmon-Kenan (2002: 90-92, cit. prema Grdešić, 2015: 90-93) su ih naveli četiri, a to su:

- naknadna ili kasnija naracija – vrijeme koje je proteklo od događaja u priči do pripovijedanja
- prethodna ili ranija naracija – odnosi se na pripovijedanja budućih događaja
- istovremena ili simultana naracija – pripovijedanje u prezentu se poklapa s događajima o kojima se pripovijeda
- umetnuta ili interpolirana naracija – česta u epistolarnim romanima i romanima u dnevničkoj formi, gdje između dvaju pisama protječe određeno vrijeme

„Vrijeme u pripovjednom tekstu najjednostavnije se može definirati kao odnos kronologije između priče i teksta, odnosno fabule i sižea ili priče i diskurza“ (Rimmon-Kenan, 2002: 44, cit. prema Grdešić, 2015: 25). Ono što ima veliki utjecaj na odnos pripovijedanja i vremena je i lice u kojem se nalazi pripovjedač. Luka Modrić nam svoju priču pripovijeda kroz naknadnu, odnosno kasniju naraciju. Primjerice, kada je Modrić opisivao svoje rođenje od kojeg je protekao određeni vremenski period: „Prvo sam im dijete. Tog 8. rujna 1985. godine majku su trudovi spopali oko jedanaesta sati navečer“ (23).

Kos Lajtman (2011: 94) navodi tri tipa autobiografske dječje proze, a to su kronološki omeđena autobiografija, asocijativna autobiografija i hibridni tip. „Kronološki omeđena autobiografija referenciju pronalazi u događajima zbiljskog vremena koji su na bilo koji način promijenili život pojedinca, odredili ga, ugrozili ili unaprijedili, tj. utisnuli mu određeni značaj“ (Kos Lajtman, 2011: 80). Odrednica koja je najviše utjecala na Modrićevo djetinjstvo jest odlazak od obitelji u najveći grad u Hrvatskoj te igranje za zagrebački Dinamo.

„Najteže od svega bilo je kad smo krenuli. Okrećući se unatrag da kroz stražnje staklo mahnem mami, primijetio sam da tata plače za volanom. Udaljavali smo se, i pogled prema majci i sestrama, te iza njih na moj grad, emotivno me pokosio“ (63-64).

U slučaju ove autobiografije prevladavaju vremenski točno određeni periodi, kako sportskih natjecanja tako i događaja iz djetinjstva, a takvi detalji, koji su ujedno zahvalni za

čitatelje, omogućuju lakše praćenje priče glavnog lika, iako ono, u pravilu, ne mora biti kronološko.

4.4.4. Učestalost u naraciji

U Modrićevom djetinjstvu dogodio se niz nesretnih slučajeva koji su se ponavljali, a kada se određena stvar ponavlja možemo govoriti o učestalosti. U Modrićevom slučaju, osim teškog djetinjstva u čijem je središtu pozornosti bio rat, dosta pripovijeda i o članovima svoje obitelji koji su mu itekako značili u životu i karijeri. „Genetteova koncepcija učestalosti, poput poretka i trajanja proizlazi iz odnosa između vremena priče i vremena teksta te je usredotočena na pitanje koliki se broj puta neki događaj zbio u priči, a koliki je broj puta ispričovijedan u tekstu“ (Rimmon-Kenan, 2002: 57, cit. prema Grdešić, 2015: 52).

Luki Modriću posebno mjesto u djetinjstvu, ali i daljnjem životu, zauzima djed Luka prema kojemu je i dobio ime.

Slika 5. U lovu s djedom Lukom (64)

„Djed Luka ni prema kome nije bio tako mekan i nježan kao prema meni, što je svima bilo dojmljivo. Posebno mom ocu koji je jako dobro poznao njegov karakter“ (22).

„Nogomet je igrao i djed Luka. Kažu da je bio dobar u malom nogometu, a iskazivao je poseban dar za košarku. Kako danas, bez lažne skromnosti, dobro igram košarku, a idu mi i druge igre s loptom, sve upućuje na to da sam smisao za igru naslijedio od djeda. Eh, dida moj...“ (27).

„Tata je djedu Luki postavio spomenik na mjestu gdje ga je 18. prosinca 1991. godine pronašao mrtvog. Ali kad god stanem ispred spomenika, mene on podsjeti na djedovu živost i zajedničke dogodovštine“ (31-32).

Djed Luka je osoba koja je imala najvažniju ulogu u djetinjstvu s obzirom na to koliko se učestalo spominje u tom razdoblju, i dok je živio s unukom Modrićem, a kasnije i u njegovom sjećanju. Kako navode Genette i Rimmon-Kenan (1980: 114-116; 2002: 57-58, cit. prema Grdešić, 2015: 53-56), prema učestalosti, pripovijedanje može biti singulativno, iterativno i repetitivno:

- singulativno ili singularno: odnosi se na najčešći i najuobičajeniji oblik pripovijedanja u okviru kojeg se jednom pripovijeda ono što se jednom dogodilo
- iterativno: konvencionalni pripovjedni postupak u sklopu kojeg se jednom pripovijeda ono što se dogodilo više puta, odnosno ono što se događalo redovito – svakog dana, svakog mjeseca, svake godine.
- repetitivno: najrjeđi je od triju vrsta učestalosti te tipičnija za modernističke pripovjedne tekstove. U sklopu repetitivne naracije događaj koji se jednom zbije u priči pripovijeda se više puta u tekstu.

Povezanosti različitih toposa uvelike obogaćuje priču o nečijem životu, pogotovo ako se radi o elementu za koji šira javnost ne zna. Za razliku od ostalih životnih razdoblja, djetinjstvo ima elemente koji su kod velike većine djece isti. Kako tvrdi Kos Lajtman (2011: 100) u svom Autobiografskom diskursu djetinjstva „radi se o semantičkom sklopu koji obuhvaća događaje iz dječje svakodnevice, prvenstveno vezane uz dva spacema – uz dom i školu.“ Dom i škola dva su „mjesto radnje“ autobiografije o Luki Modriću koji su najvećim djelom opisivani u knjizi *Moja igra*.

„Kvartirić. Mala kamena kuća na cesti, posljednja prema krševitim padinama planine Velebit. Udaljena je petstotinjak od roditeljskog doma, u Zatonu Obrovačkom. Ta kuća bila je središte mog malog svijeta sve dok 1991. godine nismo morali u izbjeglištvo“ (21).

„Smjestili su nas u hotel Kolovare. Mama, tata, sestra i ja na jednom krevetu. U nevelikom prostoru bio je još toalet, a u kutu stolić za manje kuhalo. Poslije smo se preselili na treći kat, gdje smo imali dvije sobe. Jedna je bila za sestru Jasminu i mene. To je bila naša nova stvarnost“ (33-34).

U jednosatnom i istoimenom dokumentarcu o Edinu Džeki koji je napisao i režirao David Rossi pronalaze se isti elementi. Opisi kuće koji su u filmu, kao takvoj formi, obogaćeni prizmom stvarnog vremena u sadašnjosti i teških uvjeta života, a bili su i sinonim za nogometaše s ovih, ratom zahvaćenih područja.

„Uvijek smo igrali nogomet izvan kuće zato što su u blizini živjela dva moja strica sa svojim obiteljima, sinovima i kćerima. Ali, nakon nekoliko godina, izbio je rat i morali smo se iseliti.

Morali smo napustiti svoj dom i preseliti se bliže centru grada. Bili smo u stanu od 35 kvadratnih metara s još petnaest ljudi“ (Rossi, 2020).

Džeko i Modrić veliku su povezanost osjećali s obitelji u tim najtežim vremena rata. Bili su, iako još mali, jako osjećajni prema njima i kada pričaju iz današnje perspektive pripovijedaju o osjećaju empatije koji su imali prema svojim najbližima.

„Najmirnije sam se osjećao sa svojom obitelji, a kada je tata bio na položajima, strahovali smo. Strah je zapravo uvijek bio negdje u pozadini, ali život se ipak polako pretvarao u rutinu“ (34).

Za razliku od Modrića, Džeko nije spominjao bojište, ali je kao već samosvjesno biće pokazao suosjećanje prema onima koji najviše brinu o njemu u tim trenucima.

„Sjećam se kada smo bili u vrtu s mojom majkom, igrali smo se i onda smo čuli alarm, upozorenje za opasnost. Mama nas je odmah uvela u kuću. Znao sam se nešto nije u redu. Čak i kao mlad, postepeno sam shvaćao situaciju“ (Rossi, 2020).

„Više od svega, bio sam uplašen za svoje roditelje zato što su oni nastavili ići na ulicu za vrijeme rata. Radili su, išli su po hranu i sve ostale potrepštine“ (Rossi, 2020).

Od svih članova obitelji koji su imali utjecaja na mlade dječake najviše se ističu očevi, bar po riječima slavnih nogometaša iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Tata Luke Modrića, Stipe, te tata Edina Džeke, Midhat, također su bivši nogometaši i upravo su oni uvelike utjecali na karijere svoje djece, podrškom, ali i znanjem.

„Tata je također igrao nogomet, bio je član nižerazrednog Rudara iz Obrovca. Igrao je na poziciji desnog bočnog i opisivali su ga kao brzog i žustrog igrača koji može trčati pet dana bez prestanka“ (27).

„Moj otac je igrao nogomet. Na nižem nivou od mene, ali je igrao nogomet. Sjećam se kao dijete, išao sam i gledao ga kako igra. Od tuda djelomično dolaze moja želja da igram nogomet i strast prema igri“ (Rossi, 2020).

Privrženost očevima oblikovala je njihovo djetinjstvo, a podrška koja je dolazila od strane roditelja pomogla je Luki Modriću da dođe do uspjeha koji ga danas čine jednim od najboljih nogometaša. U autobiografiji *Moja igra* na primjeru Modrčevog djeda zastupljeno je singulativno pripovijedanje u kontekstu učestalosti. Ovaj tip podrazumijeva i pripovijedanje nekoliko puta o događaju koji se isto toliko puta i dogodio. Na taj način učestalost postiže svoju svrhu i doprinosi dinamici sportske autobiografije.

4.5. Likovi

U autobiografiji *Moja igra* veliki je utjecaj ljudi koji se pojavljuju oko Luke Modrića tj. likova u njegovom djetinjstvu. Prije svega tu mislim na njegove roditelje i najbliže prijatelje koji su ga oblikovali kao osobu budućnosti. Luka Modrić je svojim pripovijedanjem uvelike utjecao na dojam koji čitatelj može dobiti o određenom liku. U većini slučajeva je govorio pozitivno o svojim članovima obitelji i u njima pronalazio nadu i spas u svojoj budućnosti često govoreći kako su mu sve u životu omogućili.

„Likovi nam nude mogućnost identifikacije, ali i odbijanja da se poistovjetimo s njima, izazivaju u nama osjećaju simpatije i antipatije, ljubavi i mržnje, zabave i dosade, a u nekim slučajevima i zaljubljenosti“ (Grdešić, 2015: 61). Navedene karakteristike je teško odrediti u autobiografskom žanru jer ih pripovjedač navodi kao isključivo pozitivne likove o kojima je ovisio kroz svoje djetinjstvo. U književnosti postoje dvije vrste likova, a to su plošni i zaokruženi. Za vrijeme djetinjstva Luke Modrića pojavljuju se, zahvaljujući pripovjedaču samo plošni likovi koji se „ne razvijaju tijekom radnje, već ostaju takvi kakvi su bili na početku“ (Grdešić, 2015: 65), a jedan od onih koji su mu najviše značili i kojemu je davao najviše prostora u svojoj autobiografiji je njegov djed Luka.

„Bio je visok čovjek, markantan tip, uvijek uredne i zalizane kose... Djelovao je čvrst i samopouzdan, ono što bi se reklo, prava faca... Djed Luka bio je jako

cijenjen, mangup u pozitivnom smislu te riječi, šarmer... Djed nije bio tip čovjeka koji bi se ičega bojao“ (28-30).

Luku Modrića kao glavnog lika i pripovjedača smatramo kao junaka koji prolazi kroz život i razne nedaće koje ga sputavaju, pogotovo kroz teško djetinjstvo. S obzirom na današnje uspjehe, možemo reći da Luka Modrić prihvaća jednu ulogu superjunaka nacije koji je, iako mu je bilo jako teško, ili nemoguće, došao do vrha kada su u pitanju individualni uspjesi te mišljenje i razmišljanje ljudi o njemu.

4.5.1. Dijalog i monolog

Luka Modrić priča svoju autobiografiju, stoga se ovdje radi se o monologu. Modrić komentira svoje doživljaje iz djetinjstva na izrazito sjetan način i iz subjektivne pozicije koja najbolje opisuje monolog kao formu. „Monološki govor, za razliku od dijaloškog, ne zahtijeva bezuvjetni, neodložni odgovor i ne zavisi od primateljevih reakcija“ (Šmit, 2005: 374). Iako ne zavisi od čitateljevih reakcija, kroz knjigu se jasno može vidjeti njegova zavisnost od različitih reakcija publike.

Modrić svoju priču ponekad prikazuje kroz dijaloge s drugim likovima koji se pojavljuju u autobiografiji, ali mu je glavni cilj prikazati sebe iznutra iako mi kao čitatelji ne možemo znati što je u njegovoj glavi. To je i glavni smisao monologa. Prikazati sebe iznutra onima koji čitaju. „Monologu su svojstveni dugotrajnost, izgrađenost govornog niza, jednostranost iskaza (na koji se ne očekuje brz odgovor), prisutnost zadanosti govornih čimbenika, prethodno promišljanje“ (Šmit, 2005: 374).

Autor Šmit svoju definiciju monologa želi prikazati i kao obrnutu formu dijaloga koja nema pokriće u Modrićevoj autobiografiji *Moja igra*. On tvrdi (2005: 374) da se „monolog definira i niječno, kao ne-dijalog, neprekinuti, tj. dijalog neprekidan tuđim riječima.“ Velika je potreba Luke Modrića u svojim monolozima prikazati se kao osoba koja je uvijek željela trenirati nogomet i koja je to znala raditi od malih nogu.

„Ono što me možda razlikovalo od drugih, kako su mi pričali roditelji, bila je velika strast za jednom igračkom. Onom okruglom! Kupovali su mi oni autiće, dobivao sam razne druge igračke za rođendane, ali ni jedna nije dulje zaokupila moju pozornost. Samo lopta!“ (26)

Uz to, često govori o svojim roditeljima i ostalim članovima obitelji i prijateljima koji su mu puno značili u život. Zbog njih, kako kaže, je danas i postao ono što je. Jedan od zasigurno najvažnijih bio je Marko Oštrić.

„Marko je moj najbolji prijatelj. Vjenčani smo kumovi. Obitelji nam se druže i odlično slažu. Pored svih vrlina koje ga krasi, volim ga i zato što je ostao isti. Iskreni prijatelj iz djetinjstva i ratnih dana. Kao kad nam je bilo šest godina. Njemu sam uvijek bio onaj Luka, a ne ovaj Modrić. Cijenim ga zbog toga“ (35).

„Za dijalog je karakteristično repliciranje: govorenje jednog subesjednika izmjenjuje se s govorenjem drugoga (ili drugih), što se odvija bilo u smjenjivanju replika sugovornikâ, bilo u upadanju u riječ sugovorniku, osobito kad se radi o emocionalnom dijalogu“ (Šmit, 2005: 374). Iako je cijela autobiografija napisana kao Modrićevo pripovijedanje vlastitog života, veliki utjecaj imaju oni koji su kroz njegovo djetinjstvo zauzeli mjesto u *Mojoj igri*. Takve događaje i osobe je želio prikazati uz dijaloge kako bi dočarao njihovu važnost. „Dijaloški je govor uzajamna (u prvom redu dvostrana) komunikacija u kojoj su iskazi stimulirani prethodno izrečenim iskazima, kao reakcija na njih“ (Šmit, 2005: 373-374). Dijalozi su u ovoj knjizi dodani kako bi lakše opisali određenu situaciju, a ne kako bi došlo do određene rasprave ili reakcije. Osim u jednom slučaju kada je Modrić dok se igrao svojim prijateljem ošteti automobil pa je na to reagirao i njegov otac.

„- Kao prvo sklonite tu kacavidu, a kao drugo ne razumijem zašto ste djeci uništili loptu? – rekao je tada moj otac odlučnim tonom.

- Lopta je udarila u kotač mog automobila – uzvratio je čovjek“ (36-37).

Česta potreba dijaloga je da pridonosi napetosti. To se u ovome slučaju dogodilo jer je bila nimalo ugodna situacija u kojoj se još jednom kroz autobiografiju pokazalo kako su Modrićevi roditelji uvijek bili zaštitnički orijentirani prema svome sinu, a autobiografijom *Moja igra* nogometaš je želio da se to i zapamti.

4.5.2. Modrićevo „ja“

Jedna od temeljnih značajki autobiografije je pripovijedanje u prvom licu u kojem nema puno dijaloga. Glavni lik je ujedno i pripovjedač te tako privlači čitatelje koji su voljni saznati detalje iz njegovog života i to iz njegovog kuta gledanja. S obzirom na to, zanimljivo je vidjeti kako sam Luka Modrić iz sadašnje perspektive igrača, koji je na zalasku svoje nogometne karijere, gleda na svoje djetinjstvo.

„Budući da su ograničeni protokom vremena i nesavršenosti sjećanja, autodijegetički pripovjedači nerijetko komentiraju vjerodostojnost vlastitog znanja“ (Grdešić, 2015: 196). To pitanje se postavlja i u autobiografiji *Moja igra* s obzirom na to da je dobar niz godina koje su prošle od Modrićevih malih nogu. Zbog sumnjive količine sjećanje koje Modrić ima u ovom trenutku o svom djetinjstvu, važno je sagledati na koji je način želio prikazati sebe kao dječaka iz okolice Zadra, a način na koji je to radio je kroz prikaz teških uvjeta života s kojima se suočavao.

„Možda je malo čudno, ali mogu reći da sam se brzo naviknuo na uzbune i trčanje u skloništa. Granatiranja su u početku izazivala ogroman strah, ali poslije je taj strah prerastao tek u nelagodu“ (34).

„Pripovjedno *ja* slobodno je kretati se gore-dolje po vremenskoj osi koja povezuje njegovu prošlost i sadašnjost jer posjeduje znanje o tome što će se sljedeće dogoditi pripovjednom *ja*“ (Grdešić, 2015: 196). Kako bi se moglo kvalitetno pripovijedati u prvom licu, naratori (svjesno ili nesvjesno) koriste tri retrospektivne tehnike koje se uvelike razlikuju od pripovijedanja u trećem licu koje nije karakteristično za autobiografske žanrove. To su samonaracija, samocitirani monolog i samopripovijedani monolog. „Samonaracija, koja odgovara psihonaraciji, te podrazumijeva pripovjedačevo prepričavanje vlastitih prošlih misli i osjećaja u obliku neupravnog govora i uz pomoć glagola mišljenja i osjećanja“ (Cohn, 1978: 145, cit. prema Grdešić, 2015: 197). Ovu vrstu retrospektivne tehnike Cohn dijeli na disonantnu i konsonantnu. *Moja igra* obiluje disonantnom retrospektivnom tehnikom u kojoj Luka Modrić sa sadašnjom sviješću komentira događaje iz prošlosti i tako ih prenosi na svoje čitatelje. „Disonantna samonaracija odgovara slučaju u kojem pripovjedno *ja* pripovijeda iz svoje sadašnje perspektive, perspektive pripovjedača, ukazujući na pogreške i zablude nekadašnjeg sebe tzv. pripovjednog *ja*“ (Cohn, 1978: 145, cit. prema Grdešić, 2015: 197).

„Nisam bio problematičan u ponašanju, ali imao sam svojih momenata. Sve je to bilo u skladu s našim godinama. Na neki način jačalo je osjećaj da živimo u tipično školskom dobu“ (36).

Samocitirani monolog također je važna značajka autobiografskog teksta. Maša Grdešić (2015: 197) u svom Uvodu u naratologiju navodi da je „analogan citiranom unutarnjem monologu i podrazumijeva pripovjedačevo navođenje vlastitih misli u obliku upravnog govora“

„Odrastao sam u toploj obitelji okružen ljubavi. Naučio sam se živjeti skromno i zadovoljiti se onim što imam. I osjećao sam se kao da imam sve“ (64).

Osim toga, samopripovjedni je monolog sličan ili isti samocitiranom u hrvatskom jeziku, tako navodi Maša Grdešić (2015: 201) u Uvodu u naratologiju. „Budući da u hrvatskom jeziku ne dolazi do tog pomaka u glagolskim vremenima, a lice ostaje isto, nameće se zaključak da samocitirani i samopripovijedani monolog imaju isti oblik, odnosno da samopripovijedani monolog u prvom licu ne postoji“

Iako je veliki broj godina prošao od Modrićevog djetinjstva do pisanja autobiografije *Moja igra*, a sam autor zajedno s Robertom Matteonijem nije vodio dnevnik koji bi bio karakterističan za oblik narativnog novinarstva u autobiografskom žanru, kroz dijalog i monolog uspjeli su dočarati važnosti pojedinih događaja.

5. ZAKLJUČAK

Tema ovog diplomskog rada je život Luke Modrića prikazan kroz autobiografiju *Moja igra*. U ovom radu proveo sam narativnu analizu njegovog autobiografskog dijela koje je pisao u suradnji s kolumnistom, autorom i urednikom, Robertom Matteonijem. Riječ je o knjizi u kojoj prikazuje Modrićev život od njegovih početaka do sadašnjosti, a poseban naglasak sam stavio na njegovom djetinjstvu koje je prepričavao iz sadašnje perspektive i time ostavio mogućnost zaborava pojedinih dijelova s obzirom na to da nije imao dnevnik koji je vodio kroz svoj život ili karijeru. Metoda koju sam koristio kako bih napisao ovaj diplomski rad je narativna analiza. Knjiga ima ukupno preko 300 stranica dok se djetinjstvom bavi njih 70-ak. Period koji je označavao, kako je i sam Modrić rekao, prvu veliku prekretnicu u životu bio je odlazak u Zagreb i život bez roditelja kojim je pokazao kako se i iz sadašnjosti anelapsom emotivno prisjeća trenutaka s obitelji.

S obzirom na to da je autobiografiju pisao novinar, radi se o narativnom novinarstvu. *Moja igra* je zadovoljila sve elemente ovog novinarskog žanra i tako dokazala važnost i kredibilitet novinarske struke. Luka Modrić je u svojoj autobiografiji ujedno autor, pripovjedač i glavni lik, a kroz analizirano djetinjstvo smo upoznali njegov marljivi identitet i samouvjerenost koju je manifestirao kao dijete kada je želio postati najbolji. Tako upoznajemo njegove osobine koje vidimo i u sadašnjosti. Nadalje, kroz naraciju se u autobiografiji vidi Modrićeva povezanost s ostalim bliskim članovima obitelji koje je cijenio u djetinjstvu, kao i u sadašnjem životu. Likovi imaju plošne karakteristike, odnosno nisu se mijenjali kroz priču, kako ih je Modrić predstavio na početku takvi su bili kroz cijelu priču. Samo pripovijedanje u *Mojoj igri* zadovoljava jedan od glavnih elemenata autobiografije, a to je kronološki slijed događaja. Modrićevo djetinjstvo u knjizi započinje njegovim rođenjem, a završava odlaskom u glavni grad Hrvatske te preseljenjem od roditelja. Izabranim riječima govorio je o svojoj obitelji i tako pokušao doprijeti do svojih čitatelja i navijača te izazvati emocije i suosjećanje. Nasuprot tome, u najtežem dijelu svoga života, Domovinskom ratu, ostao je skroman i nije želio sebe prikazati kao žrtvu. To se najbolje vidi u primjeru monologa gdje izriče da mu nikada ništa u životu nije nedostajalo, a to je dokazano i fotografijama kojima je obogatio dio o djetinjstvu.

Kao pripovjedač i autor, dok je govorio o sebi, bila je vrlo zastupljena pozicija njegovog ega te je tako odavao dojam samouvjerenog dječaka koji je to ostao i danas, a učestalošću nekih narativnih postupaka dao je do znanja koga smatra najvažnijom osobom u svom životu, djeda

Luku. Time je pokazao i svoju intimnu stranu koju njegova publika do pojave autobiografije nije mogla znati. Obitelj mu je uvijek bila na prvom mjestu, ali je kroz razdoblje djetinjstva najviše žalio za djedom Lukom, po kojem je i dobio ime. S druge strane, uporabom dijaloga s određenim članovima obitelji, autobiografija dobiva elemente napetosti i dinamike te prikazuje i važne dijelove Modrićevog djetinjstva.

Usporedbom s ostalim autobiografskim djelima, točnije autobiografijom Zlatana Ibrahimovića te dokumentarnim autobiografskim filmom o Edinu Džeku, uvidio sam sličnosti u naraciji djetinjstva. Modrić i Džeko sličnosti su prikazali kroz ratna zbivanja i obiteljske odnose, a Ibrahimović je kao glavnu razliku u naraciji prikazan kroz školski dječjački život. Svaki od njih svoje očeve prikazao je kao životne uzore, a to se pogotovo odnosi na Modrića i Džeku. Uporabom simbola koji su karakteristični za svaku nogometnu priču, zadovoljili su sve elemente nogometne autobiografske priče. Analizu autobiografije radio sam jer smatram da tema djetinjstva nogometaša nije dovoljno zastupljena, a ovim radom se nadam da su otvorene perspektive za nova istraživanja narativnog novinarstva.

6. LITERATURA

autobiografija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=4710> (Pristupljeno 2.7.2020.)

Barthes, Ronald (1992) „Uvod u strukturalnu analizu pripovjednih tekstova“. U: Biti, Vladimir (ur.). *Suvremena teorija pripovjedaanja*. Zagreb: Globus, str 47-78. Prevela Dubravka Celebrini.

Beck, Boris (2013) *Politički portreti Josipa Horvata*. Zagreb: AGM.

Chatman, Seymour (1978) *Story and Discourse. Narrative Structure in Fiction and Film*. Ithaca & London: Cornell University Press.

Culler, Jonathan (1984) „Priča i diskurz u analizi pripovjednih tekstova“. *Republika*, br. 2-3, str. 130-143. Prevela Branka Kamenski.

Čečen, Branko (2005) Šta je narativno novinarstvo i kako ga pisati <https://www.media.ba/bs/novinarstvo-tehnikiforme-novinarstvo-tehnik-i-forme/sta-je-narativno-novinarstvo-i-kako-ga-pisati> (Pristupljeno 2.7.2020.)

David Rossi (2020) *Edin Džeko*, dokumentarni film, AS Roma: Italija.

Finci, Predrag (2011) Autobiografija i pitanje identiteta. *Filozofska istraživanja*, 31(04/124), 707-718.

Genette, Gérard (1980) *Narrative Discourse. An Essay in Method*. Ithaca & London: Cornell University Press. Prevela Jane E. Lewin.

Genette, Gérard (1992) „Tipovi fokalizacije i njihova postojanost“. U: Biti, Vladimir (ur.). *Suvremena teorija pripovijedaanja*. Zagreb: Globus, str. 96-115. Prevela Dubravka Celebrini.

Genette, Gérard (1997) *Paratexts. Thresholds of Interpretation*. Cambridge i New York: Cambridge University Press. Prevela Jane E. Lewin.

Grdešić, Maša (2015) *Uvod u naratologiju*. Zagreb: Leykam international.

Hühn, Peter i dr., ur. (2009) *Handbook of Narratology*. Berlin & New York: Walter de Gruyter.

Kos-Lajtman, Andrijana (2011) *Autobiografski diskurs djetinjstva*. Zagreb: Ljevak.

Lagercrantz, David (2012) *Moja priča – Ja sam Zlatan Ibrahimović*. Sarajevo: Buybook.

Malović, Stjepan (2005) *Osnove novinarstva*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.

Matek Šmit, Zdenka (2005) AP ČEHOV," TRI SESTRE": MONOLOŠKI ILI DIJALOŠKI GOVOR?. *Croatica et Slavica Iadertina*, 1(1.), 373-383.

Modrić, Luka i Matteoni, Robert (2019) *Moja igra*. Zagreb: Hermes.

Peterlić, Ante (1977) *Osnove teorije filma*. Zagreb: Filmoteka 16.

Rimmon-Kenan, Shlomith (2002) *Narrative Fiction. Contemporary Poetics* (Second Edition). London & New York: Routledge.

Sapunar, Marko (1994) *Osnove znanosti o novinarstvu*. Zagreb: Epoha.

topos. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=61816> (Pristupljeno 1.7. 2020.)

Vasilj, Miroslav (2014) *Sportsko novinarstvo*. Zagreb-Sarajevo-Mostar: Synopsis.

Zlatar, Andrea (1998) *Autobiografija u Hrvatskoj*. Zagreb: Matica hrvatska.

Zlatar, Andrea (2000) *Ispovijest i životopis: srednjovjekovna autobiografija: rasprava*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus.

7. SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

Cilj ovog diplomskog rada bio je istražiti kako je prikazano djetinjstvo Luke Modrića u njegovoj autobiografiji *Moja igra*. Radi se o narativnom novinarstvu, s obzirom na to da je djelo napisao Robert Matteoni, istaknuti hrvatski sportski novinar. Luka Modrić je u autobiografiji ujedno pripovjedač, lik i autor te zauzima glavnu ulogu. Djelo je napisano u prvom licu. Kao lika u svojoj autobiografiji, Luka Modrić se prikazao kao izrazito skroman dječak koji je bio privržen obitelji. Tome najbolje svjedoči podatak da mu je bilo izrazito teško napustiti rodno mjesto i odseliti u Zagreb. Smatram da je djetinjstvo nogometaša nedovoljno istražena tema, a u ovom slučaju radi se o kvalitativnoj narativnoj analizi. Kontekst djetinjstva je bitan za odrastanje čovjeka, a otkrivanjem nečijeg djetinjstva saznajemo puno i o nečijem privatnom životu te tako dobivamo drugačiju percepciju o nekoj osobi, u ovome slučaju o Luki Modriću. Kao i u većini autobiografija, događaji se odvijaju kronološki. Modrića upoznajemo njegovim rođenjem i njegovim djetinjstvom, a kao prekid tog perioda uzet je trenutak njegovog preseljenja u Zagreb. U samom djelu može se uočiti nekoliko elemenata koji se ponavljaju kroz Modrićevo djetinjstvo, a rezultati analize ustvrdili su da su to prije svega nogomet, obitelj i prijatelji. Tako je i sam Modrić sebe uspio prikazati kao osobu odanu svojoj obitelji, ali i samouvjerenu kada je u pitanju nogomet i njegov nogometni put. Naracijom smo spoznali elemente kojima je Modrić kod čitatelja i svojih pratitelja želio izazvati emociju i suosjećanje. Djelo je u narativnom kontekstu zadovoljilo sve elemente koji ga čine i narativnim novinarstvom.

Ključne riječi: autobiografija, Luka Modrić, diskurs djetinjstva, narativno novinarstvo, nogomet

ABSTRACT

The goal of this master thesis was to explore how Luka Modrić's childhood had been portrayed in his autobiography *Moja igra (My Game)*. Since the book was written by Robert Matteoni, a prominent Croatian sports journalist, it can be categorized as narrative journalism. In his autobiography, Luka Modrić is a narrator, a character, and an author, all at once, and he takes the lead role. The piece is written in the first person. As a character in his autobiography, Luka Modrić portrayed himself as a modest boy, who was very close to his family, which is best evidenced by the fact that it was extremely difficult for him to leave his birthplace and move to Zagreb. I consider football players' childhood to be an insufficiently researched topic, and this book can be considered a qualitative narrative analysis. The context of a person's childhood is pretty important for that person's growing up, and by exploring someone's childhood, we can learn a lot about his private life and, thus, gain a different perception of that person, in this case of Luka Modrić. As in most autobiographies, events take place in chronological order. We begin to get to know Luka Modrić with his birth and during his childhood, and the moment of his moving to Zagreb was introduced as an interruption of that period. In this piece, several elements that are repeated throughout Modrić's childhood can be observed, and the results of the analysis showed that those are primarily football, family, and friends. Thus, Modrić managed to present himself not only as a person loyal to his family, but also self-confident when it comes to football and his career. Through the narration, we learned about the elements Modrić used intending to provoke emotion and compassion in readers and his followers. In the narrative context, this piece has satisfied all the elements that make it narrative journalism.

Keywords: autobiography, Luka Modrić, childhood discourse, narrative journalism, football